

Prof. Liudas Truska

Recenzija Arūno Bubnio darbui “Lietuvių policijos batalionai ir Holokaustas (1941 – 1943)”

Lietuvių policijos batalionai, jų veikla – labai kontraversiška naujausių laikų Lietuvos istorijos tema. Vieniems jie – kone kovotojai už Lietuvos laisvę (kovotojai prieš sovietus, komunistinius partizanus), kitiems, ypač žydų autoriams – visi iki vieno žudikai.

Giliaus ir išsamiau ši tema mažai tyrinėta. Iki šiol nežinojome, kurie batalionai buvo įtraukti į Holokaustą, kokia juose tarnavusių vyrų dalis dalyvavo žydų bei kitų kategorijų asmenų žudynėse.

Dr. A.Bubnys, remdamasis gausiais šaltiniais, daugiausia Lietuvos centrinio valstybės ir Lietuvos ypatingojo archyvų medžiaga, daugiau ar mažiau atsakė į visus svarbiausius su Holokaustu susijusius klausimus:

- 1) kurie lietuvių policijos batalionai dalyvavo Holokauste ir apskritai žmonių žudynėse;
- 2) Kuo pasireiškė jų dalyvavimas Holokauste;
- 3) Kiek maždaug žydų nužudė policijos batalionų vyrai;
- 4) Kiek apskritai lietuvių policijos batalionų kareivių dalyvavo žudynėse.

Ten, kur Dr. A.Bubniui nepavyko ko nors išaiškinti, jis tą sąžiningai konstatuoja (sakysim, dėl Vilniaus 15 – ojo bataliono dalyvavimo Holokauste).

Mano kritinės pastabos bei pageidavimai. Manychiau, nepakankama yra istoriografinė darbo dalis. Joje net neužsimenama (o reikėtų įvertinti) Petro Stankero (Lietuvos policija 1941 – 1944 metais, V., 1998), H.L. Gaidis (A history of the Lithuanian military forces in world war, 1939 – 1945, Chicago, 1998) darbus, arba 1974 m. Čikagoje išleista knygą “Lietuvos policija. Įstatymų ir tvarkos sargyboje”.

Dr. A.Bubnys nustatė, jog Holokauste dalyvavo maždaug 1 tūkstantis lietuvių policijos batalionų karių. O kokią jie maždaug sudarė dalį visų tuose batalionuose tarnavusių vyrų? Tiesa, autorius išaiškino, jog Holokauste dalyvavo 10 batalionų, t.y. 40 proc. visų batalionų. Tačiau Holokauste dalyvavusių batalionų santykis nerodo Holokauste dalyvavusių tų batalionų karių santykio. Akivaizdu, jog pastarasis buvo keleriopai mažesnis. Ar negalėtų Dr.A.Bubnys nurodyti apytikrį 1941 – 1943 m. batalionuose tarnavusių karių skaičių? Tada būtų galima spręsti, kokia jų dalis dalyvavo žudynėse.

Apskritai esu labai geros nuomonės apie dr. A.Bubnio darbą. Jis labai pravers Komisijos išvadoms.

Smulkesnes pastabas nurodysiu dr.A.Bubniui.

2001.02.26